

NIVÅ B1

Jeg bor på Svalbard

Isbjørner, mørketid og myten om at det er forbudt å dø

Kine har bodd i Longyearbyen i tolv år. Hun forteller Magnus om isbjørner, mørketid og livet i den siste norske kullgruva, og om hvorfor nesten ingen blir født eller begravd på Svalbard.

Nøkkelord

- forbudt
- en arbeidsgiver
- en bolig
- en inntekt
- en utlending
- skremme
- anbefale
- en avstand
- forstyrre
- et snøskred
- skadd
- begrave
- stemme
- skuffet
- alvorlig

I dette heftet

Nøkkelord	2
Hele manuset	3
Fikk du det med deg?	9
Hvem sa det?	9
Knekk koden	10
Din tur	10
Fasit	11

Slik bruker du det

1

Hør episoden på YouTube.

2

Les manuset og lær nøkkelordene.

3

Gjør oppgavene og sjekk fasiten.

Med hele manuset, nøkkelord, oppgaver og fasit

Hør episoden på YouTube-kanalen til Aprendos

Nøkkelord

Disse ordene er med i episoden.

Nøkkelord	Betydning	Eksempel
forbudt <i>adjektiv</i>	Når du ikke har lov til å gjøre noe.	<i>Det er forbudt å røyke på skolen.</i>
en arbeidsgiver <i>substantiv</i>	Firmaet eller personen som du jobber for, og som betaler lønna di.	<i>Arbeidsgiveren min betaler for kaffen på kontoret.</i>
en bolig <i>substantiv</i>	Et sted der du bor, for eksempel et hus eller en leilighet.	<i>Det er vanskelig for studenter å finne en billig bolig i Oslo.</i>
en inntekt <i>substantiv</i>	Penger du får, for eksempel lønn fra en jobb.	<i>Etter at hun fikk ny jobb, fikk hun mye høyere inntekt.</i>
en utlending <i>substantiv</i>	En person som kommer fra et annet land.	<i>Mange utlendinger lærer norsk på kveldskurs.</i>
skremme <i>verb</i>	Å gjøre noen redde.	<i>Hunden til naboen skremte katten vår opp i et tre.</i>
anbefale <i>verb</i>	Å si at noe er bra, eller at det er lurt å gjøre det.	<i>Kan du anbefale en god film til i kveld?</i>
en avstand <i>substantiv</i>	Hvor langt det er mellom to ting eller steder.	<i>Hold god avstand til bilen foran deg når veien er glatt.</i>
forstyrre <i>verb</i>	Å komme i veien for noen, så de ikke får være i fred.	<i>Ikke forstyrre pappa nå, han er i et viktig møte.</i>
et snøskred <i>substantiv</i>	Når mye snø plutselig raser ned fra et fjell.	<i>Før fjellturen sjekket vi om det var fare for snøskred.</i>
skadd <i>adjektiv</i>	Når kroppen har fått vondt etter en ulykke, for eksempel et brukket bein.	<i>Fotballspilleren ble skadd i kneet og må hvile i tre uker.</i>
begrave <i>verb</i>	Å legge en død person i jorda.	<i>Oldemor ble begravd på kirkegården i hjembygda si.</i>
stemme <i>verb</i>	Å velge et parti eller en person ved et valg.	<i>Jeg skal stemme for første gang ved valget i høst.</i>
skuffet <i>adjektiv</i>	Litt trist fordi noe ikke ble så bra som du håpet.	<i>Barna ble skuffet da det regnet hele bursdagen.</i>
alvorlig <i>adjektiv</i>	Når noe er farlig eller viktig, og du ikke kan spøke med det.	<i>Bestefar var alvorlig syk en stund, men nå er han frisk igjen.</i>

Hele manuset

Jeg bor på Svalbard: Isbjørner, mørketid og myten om at det er forbudt å dø

- KINE** Den første uka mi på Svalbard ringte mamma fra Hammerfest. Hun sa: Kine, du vet at det er forbudt å dø der oppe?
- MAGNUS** Og hva svarte du?
- KINE** Jeg sa at da blir jeg vel her for alltid.
- MAGNUS** Men er det sant?
- KINE** Du får lov til å dø her. Du får bare ikke bli her etterpå.
- MAGNUS** Dette er Aprendos på norsk, nivå B1. Jeg heter Magnus. Gjesten min er Kine Mathisen. Hun er trettifire år og kommer fra Hammerfest, men har bodd i Longyearbyen i tolv år.
- KINE** Hei, Magnus. Og hei til alle søringene som hører på.
- MAGNUS** Søringene. Allerede?
- KINE** Du bor i Oslo. Da er du søring, sånn er reglene.
- MAGNUS** Jeg vokste opp på Lillehammer.
- KINE** Lillehammer? Det er jo nesten Danmark.
- MAGNUS** Greit. Du har hatt to jobber der oppe?
- KINE** Ja. I åtte år jobbet jeg i Gruve sju, den siste norske kullgruva på Svalbard. Nå er jeg guide og kjører hundeslede med turister.
- MAGNUS** Men hvorfor flytter en jente fra Hammerfest enda lenger nord? La meg gjette. Kjærlighet.
- KINE** Det tror alle. Det var en stillingsannonse. Gruveselskapet Store Norske trengte folk på kjøkkenet, og jobben kom med leilighet.
- MAGNUS** Leilighet på kjøpet?
- KINE** Sånn er det nesten alltid her. Det er arbeidsgiveren eller staten som eier de fleste boligene. Har du ingen jobb, har du som regel ingen bolig heller.
- MAGNUS** Så du kan ikke bare leie noe på Finn?
- KINE** Du kan prøve. Det er nesten ingenting der.
- MAGNUS** Må man være norsk for å bo der?
- KINE** Nei, og det er det morsomme. Svalbardtraktaten ble skrevet under i Paris i nitten tjue. Folk fra landene som har skrevet under, har samme rett til å bo og jobbe her.
- MAGNUS** Uten visum?
- KINE** Uten visum og uten arbeidstillatelse...
- MAGNUS** ...men du må jo reise via fastlandet.
- KINE** Ja, og der gjelder de vanlige reglene.
- MAGNUS** Så en argentiner kan flytte opp i morgen?
- KINE** I teorien, ja. Men du må klare deg selv. Det finnes ingen sosialhjelp, og har du ingen inntekt, kan Sysselmesteren si nei.
- MAGNUS** Så du må tjene dine egne penger. Og hvem bor der i dag?
- KINE** Vi er rundt to tusen fem hundre, og nesten fire av ti er utlendinger. Mange kommer fra Thailand og Filippinene.

- MAGNUS** Ok. Isbjørnen. Har du gevær med deg på butikken?
- KINE** Det spurte mamma også. Nei. Inne i Longyearbyen trenger du ikke gevær.
- MAGNUS** Men utenfor byen?
- KINE** Da må du ha med noe som kan **skremme** bort en isbjørn. Det står i loven. Og Sysselmesteren **anbefaler** gevær i tillegg.
- MAGNUS** Vent, anbefaler? Bare et godt råd, altså? Jeg trodde alle var nødt til å ha våpen...
- KINE** ...det tror mange søringer. Men alle jeg kjenner, har med både gevær og signalpistol.
- MAGNUS** Og inne i byen?
- KINE** Da skal geværet være tomt, og alle skal kunne se at det er tomt. Du får heller ikke ta det med inn i butikker eller offentlige bygg.
- MAGNUS** Har du møtt en isbjørn selv?
- KINE** Mange ganger, på lang **avstand**. Men én gang i mars i år var det for nært.
- MAGNUS** Fortell.
- KINE** Jeg hadde seks turister på hundeslede i Bolterdalen. Plutselig begynte alle hundene å bjeffe på en gang...
- MAGNUS** ...og du tenkte isbjørn.
- KINE** Jeg tenkte rev. Men så så jeg en gulhvit prikk i snøen, kanskje fire hundre meter unna.
- MAGNUS** Det høres ganske langt ut.
- KINE** Ja. Men siden januar i fjor må du holde minst tre hundre meter avstand. Og fra første mars til trettiende juni er grensa fem hundre meter.
- MAGNUS** Og det var mars.
- KINE** Nettopp, så jeg var hundre meter for nær. Jeg snudde hele følget med en gang, seks turister og rundt tretti hunder. Nei, trettito. Jeg teller alltid hundene.
- MAGNUS** Med en gang?
- KINE** Det tok jaggu fem minutter. De lengste fem minuttene i livet mitt. Bjørnen bare så på oss og gikk videre.
- MAGNUS** Var turistene redde?
- KINE** En mann fra Tyskland spurte om vi kunne kjøre litt nærmere...
- MAGNUS** ...for å ta bilde? Nei!
- KINE** Jo. Og det er forbudt nå. Du får ikke **forstyrre** en isbjørn eller følge etter den. Og du får ikke lokke den til deg.
- MAGNUS** Så bare la bjørnen være i fred. Det har jo gått galt noen ganger.
- KINE** Ja. I to tusen og elleve døde en britisk gutt på sytten år, i en telteir ved Von Postbreen. Og i to tusen og tjue døde en nederlandsk mann på campingplassen i Longyearbyen.
- MAGNUS** På campingplassen? Det er jo nesten i byen, ikke sant?
- KINE** Veldig nær. Derfor tar vi det så **alvorlig**. Bjørnen er sulten, og det er vi som går rundt i hjemmet dens.
- MAGNUS** Når flyttet du opp?
- KINE** I oktober to tusen og fjorten. Tre uker senere forsvant sola.
- MAGNUS** Helt borte?

- KINE** Helt borte. Fra slutten av oktober til midten av februar kommer ikke sola over horisonten...
- MAGNUS** ...men det er vel litt lyst midt på dagen?
- KINE** I starten. Men fra midten av november til slutten av januar er det mørkt hele døgnet.
- MAGNUS** Jeg var i Tromsø en uke i januar, da jeg dekket kommunesammenslåingen i Troms. Jeg syntes det var veldig mørkt.
- KINE** Tromsø? Tromsø er jo en solseng.
- MAGNUS** En solseng!
- KINE** Tromsø får sola tilbake i januar. Vi må vente til februar, og inne i byen helt til mars.
- MAGNUS** Jeg tror jeg ville blitt gal.
- KINE** Mørketida er faktisk favoritten min. Det er stille, og det er lys i alle vinduene.
- MAGNUS** Jeg tror ikke at mørketid er favoritten til noen. Du vil bare virke tøff.
- KINE** Du får tro hva du vil, søring. Det verste er faktisk midnattssola.
- MAGNUS** Midnattssola? Den drømmer jo alle om!
- KINE** Fra rundt tjuende april til slutten av august går sola aldri ned. Klokka tre om natta skinner den rett inn på soverommet.
- MAGNUS** Så du sover dårligere om sommeren?
- KINE** Mye dårligere. Jeg har aluminiumsfolie på vinduene.
- MAGNUS** Aluminiumsfolie. Fin reklame.
- KINE** Men det aller beste? Det er når sola kommer tilbake til byen. Fjellene skygger, så den når ikke Longyearbyen før rundt åttende mars.
- MAGNUS** Det skal vi komme tilbake til. Men nå vil jeg tilbake til mamma. Hvor kommer myten om å dø fra?
- KINE** Fra den gamle kirkegården. Den ble brukt helt til nitten femti, og førtifire mennesker ligger der.
- MAGNUS** Hvorfor sluttet de?
- KINE** Bakken her er frosset hele året, det kalles permafrost. Og i nitten femti fant de ut at likene ikke hadde gått i oppløsning.
- MAGNUS** Så kroppene råtnet ikke. Noen av dem døde av spanskesyken, har jeg lest.
- KINE** Ja, i nitten atten. Folk var redde for at viruset fortsatt levde i de frosne kroppene.
- MAGNUS** Og i nitten nittiåtte gravde forskere opp sju gruvearbeidere som døde av spanskesyken. De ville finne viruset.
- KINE** Det visste jeg ikke! Og så laget de en vaksine?
- MAGNUS** Nei. Kroppene lå ikke i permafrosten, og de fant ingenting de kunne bruke.
- KINE** Vent, vent. Så hele myten bygger på frosne kroppar som ikke var frosne?
- MAGNUS** Ja, altså... det er litt uklart. I nitten femti trodde de at likene var frosne. I nitten nittiåtte fant forskerne noe annet.
- KINE** Uansett er regelen den samme i dag. Det blir ikke gravlagt noen her. Blir du alvorlig syk, blir du sendt til fastlandet, ofte til Tromsø.
- MAGNUS** Og hvis du dør der oppe?
- KINE** Da blir du fløyet sørover og **begravd** der familien vil.
- MAGNUS** Og når man blir gammel?

- KINE** Da må du flytte. Det finnes ikke sykehjem eller hjemmetjeneste her, så det bor nesten ingen pensjonister i byen.
- MAGNUS** Og fødsler?
- KINE** Det vanlige er at gravide reiser til fastlandet noen uker før termin.
- MAGNUS** Før babyen kommer, altså. Så man blir nesten aldri født eller begravd på Svalbard.
- KINE** Svalbard er et sted du bare låner.
- MAGNUS** Det var fint sagt.
- KINE** Jeg har hatt tolv år på å finne på det.
- MAGNUS** Du kom i to tusen og fjorten. Da var du der i desember året etter.
- KINE** Ja. Nittende desember to tusen og femten.
- MAGNUS** Vil du fortelle?
- KINE** Det hadde vært en kraftig storm hele natta. Rundt klokka ti på lørdag morgen gikk et snøskred fra fjellet Sukkertoppen. Det traff elleve hus i vei to hundre og tretti.
- MAGNUS** Med folk inni?
- KINE** Med folk inni. Det var helg, og mange var hjemme. Så kom beskjeden om at alle som hadde en spade, måtte komme.
- MAGNUS** Og du gikk.
- KINE** Jeg og halve byen. Vi gravde i vind og mørke. Jeg husker bare hvor stille det ble når noen ropte at de hørte noe.
- MAGNUS** Og det gikk ikke bra for alle.
- KINE** Nei. Et lite barn og en mann i førtiårene døde, og ni ble skadd. Alle i Longyearbyen kjente noen som bodde der.
- MAGNUS** Hva skjedde etterpå?
- KINE** Det kom et nytt skred i to tusen og sytten, men da døde ingen. Etter det ble mange hus revet eller flyttet, og byen bygde nye boliger på tryggere steder.
- MAGNUS** Så de gamle, fargerike husene...
- KINE** ...noen står der fortsatt, men mange er borte. Når du bor i en by med to tusen fem hundre folk, blir alt personlig.
- MAGNUS** La oss gå til gruva. Du begynte på kjøkkenet?
- KINE** Ja, og etter tre år søkte jeg jobb i Gruve sju. Så fra to tusen og sytten var jeg gruvearbeider.
- MAGNUS** Hvordan var det der inne?
- KINE** Mørkt og støvete. Jeg kjørte maskinen som skjærer ut kullet.
- MAGNUS** Og hvor ble kullet av?
- KINE** I mange år gikk en tredjedel til kraftverket i Longyearbyen. Resten ble sendt til industri i Europa.
- MAGNUS** Men kraftverket gikk over til diesel...
- KINE** ...høsten to tusen og tjuetre, ja. Så de siste årene ble alt kullet sendt ut.
- MAGNUS** Og trettiende juni i fjor var det slutt.
- KINE** Siste skift. Vi var ikke så mange igjen. Noen hadde med kake, og noen gråt litt. Jeg tok med en kullbit hjem, og den ligger i vinduskarmen min.
- MAGNUS** Ved siden av aluminiumsfolien?

- KINE** Det er svalbardsk interiør, det.
- MAGNUS** Men for klimaet er det vel bra at gruva er stengt?
- KINE** Jeg forstår at det var riktig. Men gruva var grunnen til at byen finnes, og nå må vi finne en ny grunn.
- MAGNUS** Nå vil journalisten i meg spørre om politikk.
- KINE** Jeg visste at det kom.
- MAGNUS** Longyearbyen har et lokalstyre, en slags kommune. Og før kunne utlendinger stemme etter tre år på Svalbard...
- KINE** ...men fra valget i to tusen og tjuetre må de ha bodd tre år på fastlandet.
- MAGNUS** Og det har nesten ingen.
- KINE** Kollegaen min, Somchai, har bodd her i femten år. Han betaler skatt, og ungene hans går på skolen her. Men han kan ikke stemme lenger.
- MAGNUS** Omtrent en tredjedel av byen mistet stemmeretten, har jeg lest.
- KINE** Det stemmer med det jeg ser. Halve fotballaget mitt fikk ikke stemme.
- MAGNUS** Men jeg forstår staten. Svalbard er viktig for Norge, og Russland er ikke langt unna.
- KINE** Så staten er redd for en thailandsk kokk som vil ha flere barnehageplasser?
- MAGNUS** Når du sier det sånn...
- KINE** ...så høres det dumt ut. Fordi det er dumt.
- MAGNUS** Jeg er fortsatt ikke enig. Staten må tenke på hele Svalbard, og det er større enn én barnehage.
- KINE** Det kan godt være. Men da burde de si det rett ut til Somchai.
- MAGNUS** Du lever av turister nå. Det kom nye regler for cruiseskipene i fjor?
- KINE** Ja. I nasjonalparkene kan et skip nå ha maks to hundre passasjerer. Og turistene får bare gå i land på bestemte steder, med en godkjent guide.
- MAGNUS** Og det synes guiden er greit?
- KINE** Jeg synes reglene er bra. Jeg vil heller ha færre turister som oppfører seg, enn mange som jager isbjørn med mobilen.
- MAGNUS** Som tyskeren din.
- KINE** Som tyskeren min. Han fikk forresten et flott bilde av en gulhvit prikk.
- MAGNUS** Og frøhvelvet?
- KINE** Frøbanken inne i fjellet, ja. Alle turister vil dit. Og alle blir skuffet.
- MAGNUS** Skuffet?
- KINE** Du kommer ikke inn. Du står utenfor en betongdør i fjellet og tar et bilde.
- MAGNUS** Men inne i fjellet er det over en komma tre millioner frøprøver...
- KINE** ...på minus atten grader, ja. Og ingen jobber der inne til vanlig. Det står bare der i mørket og passer på.
- MAGNUS** Og vet du hvem som hentet ut frø først?
- KINE** Nei?
- MAGNUS** Et forskningssenter med genbank i Syria, i to tusen og femten. På grunn av krigen kom de ikke til sin egen genbank i Aleppo.

- KINE** Det visste jeg ikke. Da er det jo mer enn en betongdør.
- MAGNUS** Kine, vi må runde av. Hvis noen vil flytte til Svalbard, hva er rådet ditt?
- KINE** Skaff deg jobb først, og så bolig. Og kom i oktober, rett før mørketida. Klarer du den første vinteren, klarer du det meste.
- MAGNUS** Og et siste bilde?
- KINE** Åttende mars ved trappa til det gamle sykehuset. Hele byen står der med kaffe og ser mot fjellet. Så kommer sola over kanten, og ingen sier noe på et helt minutt.
- MAGNUS** Tusen takk, Kine. Det bildet tar jeg med meg.
- KINE** Takk selv, søring.
- MAGNUS** Og nå et spørsmål til dere: Kunne dere bodd et sted der nesten ingen blir født eller begravd? Svar oss i kommentarene.
- KINE** Mitt svar er ja. Foreløpig.
- MAGNUS** Praten med Kine kan dere lese i ro og mak, for hele teksten ligger i beskrivelsen som PDF, og den koster ingenting. Liker dere å møte folk som henne, så abonner på kanalen.
- KINE** Og hils mammaen deres. Hun har sikkert en ny myte om Svalbard.
- MAGNUS** Takk for i dag, og kle dere godt!

Fikk du det med deg?

Velg riktig svar.

1. Hvorfor flyttet Kine til Svalbard?

- ☐ Hun ble forelsket i en guide fra Longyearbyen.
- ☐ Hun så en stillingsannonse, og jobben kom med leilighet.
- ☐ Hun ville studere isbjørner på universitetet i Longyearbyen.

2. Hva sier loven når du går utenfor Longyearbyen?

- ☐ Du må ha med noe som kan skremme bort en isbjørn.
- ☐ Du må ha med et ladd gevær, også inne i butikken.
- ☐ Du må alltid gå sammen med en guide.

3. Hva gjorde Kine da hun så isbjørnen i Bolterdalen?

- ☐ Hun kjørte litt nærmere så turistene fikk ta bilder.
- ☐ Hun stoppet hundene og ventet til bjørnen gikk.
- ☐ Hun snudde hele følget fordi de var for nær.

4. Hvorfor sluttet de å bruke den gamle kirkegården i 1950?

- ☐ Et snøskred fra Sukkertoppen ødela kirkegården.
- ☐ Likene i den frosne bakken hadde ikke gått i oppløsning.
- ☐ Kirkegården var helt full, og det var ikke plass til flere graver.

5. Hva er nytt for utlendinger fra valget i 2023?

- ☐ De må ha bodd tre år på fastlandet for å stemme.
- ☐ De kan stemme allerede etter ett år på Svalbard.
- ☐ De må betale mer skatt enn nordmenn for å stemme.

Oppgave 1. Hvem sa det?

Skriv nøkkelordet som mangler i sitatet. Gjett så hvem som sa det: Magnus eller Kine?

1. "Det er _____ eller staten som eier de fleste boligene."

Hvem sa det? Magnus / Kine

2. "Vent, _____ ? Bare et godt råd, altså? Jeg trodde alle var nødt til å ha våpen"

Hvem sa det? Magnus / Kine

3. "Du får ikke _____ en isbjørn eller følge etter den."

Hvem sa det? Magnus / Kine

4. "Og før kunne utlendinger _____ etter tre år på Svalbard"

Hvem sa det? Magnus / Kine

5. "Alle turister vil dit. Og alle blir _____."

Hvem sa det? Magnus / Kine

Oppgave 2. Knekk koden

Skriv ordet fra ordlisten for hver ledetråd. De rosa bokstavene blir et ord fra intervjuet.

1. Slik føler turistene seg når de bare får se en betongdør ved frøhvelvet.

2. Det kom ned fra fjellet Sukkertoppen en lørdag morgen i desember 2015.

3. Mammaen til Kine tror at det er dette å dø på Svalbard. Det er bare en myte.

4. Har du ikke dette, kan Sysselmesteren si nei til at du flytter opp.

5. Nesten fire av ti i Longyearbyen er dette. Somchai er en av dem.

6. Den som betaler lønna di på Svalbard, eier ofte også leiligheten din.

HVA KALLER KINE MAGNUS GANG PÅ GANG?

Oppgave 3. Din tur

Kunne du bodd på Svalbard? Skriv fire eller fem setninger. Bruk minst tre ord fra ordlisten.

Fasit

Sjekk svarene dine når du er ferdig med oppgavene.

Fikk du det med deg?

1. Hun så en stillingsannonse, og jobben kom med leilighet.
2. Du må ha med noe som kan skremme bort en isbjørn.
3. Hun snudde hele følget fordi de var for nær.
4. Likene i den frosne bakken hadde ikke gått i oppløsning.
5. De må ha bodd tre år på fastlandet for å stemme.

Oppgave 1. Hvem sa det?

1. arbeidsgiveren (Kine)
2. anbefaler (Magnus)
3. forstyrre (Kine)
4. stemme (Magnus)
5. skuffet (Kine)

Oppgave 2. Knekk koden

1. skuffet
2. snøskred
3. forbudt
4. inntekt
5. utlending
6. arbeidsgiver

SØRING Kine kaller Magnus søring fordi han bor i Oslo. Han prøver å si at han vokste opp på Lillehammer, men Kine svarer at det jo er nesten Danmark. Hun sier søring helt til slutten av intervjuet.

Oppgave 3. Eksempelsvar

Jeg tror jeg kunne bodd på Svalbard i noen år. Først måtte jeg finne en arbeidsgiver, for uten jobb får du nesten ingen bolig. Mørketida høres tung ut, selv om Kine sier at den er favoritten hennes. Jeg ville nok vært litt redd for isbjørner, så jeg ville holdt god avstand. Og jeg ville sikkert blitt skuffet ved frøhvelvet, akkurat som alle andre turister.